

Zalai határmenti kistelepülések fejlődéstörténetének elemzése

TDK 2016

Farkas Tünde

BME-ÉPK Urbanisztika tanszék

Konzulens: Kissfazekas Kornélia

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
▪ A témaválasztás oka és a kutatás célja.....	4
▪ A kutatás módszere.....	5
2. A terület lehatárolása, általános jellemzése.....	6
▪ A térség története, közigazgatása.....	6
▪ Földrajzi adottságok.....	7
▪ Jellegzetes élővilág.....	8
▪ Településhálózata.....	9
3. A vizsgált terület jellemzői.....	10
a. Táji jellemzők, térségi kapcsolatrendszerek alakulása.....	10
▪ A vizsgált terület jellemzői az 1700-as évek során - Első katonai felmérés 1763-1787.....	10
▪ Az 1800-as évek első fele - Második katonai felmérés 1806-1869.....	11
▪ Az 1800-as évek második fele - Magyar Királyság térképe 1869-1887.....	11
▪ Az 1900-as évek közepe - Katonai felmérés 1941.....	12
▪ Mai állapot – 2016.....	12
b. A terület népességének alakulása.....	13
c. Településtípusok, főbb szerkezeti és beépítési jellemzők.....	16
▪ A települések csoportosítása.....	16
▪ Jellemző beépítés.....	17
d. Épülettipológia, jellemző épülettipusok.....	19
4. Összefoglalás.....	21
5. Hivatkozások.....	22
▪ Források.....	22
▪ Ábrajegyzék.....	23

6. Mellékletek	24
▪ A vizsgált települések adatlapjai.....	25
▪ Közigazgatási területek	48
▪ Katonai térképek.....	49
▪ Népeség változásai	52
▪ Népeségi adatok.....	55
▪ Resznek és Belsőárd	56
▪ Mai állapot – Google műholdkép.....	58
▪ Személyes bejárásról készített fényképek	59
- Terület táji környezete	59
- Hagyományos lakóházak	60
- Korai kódissállásos lakóházak	61
- Felújított kódissállásos házak	62
- Utcával párhuzamos beépítés	63
- Pajták, gazdasági épületek.....	64
- Templomok.....	65
- Haranglábak	66

1. Bevezetés

A témaválasztás oka és a kutatás célja

Zala Magyarország egyik legszebb megyéje. Erdővel benőtt, szőlőskertekkel tagolt dombok és virágos rétek vagy gondosan bevetett szántók váltják egymást, apró patakok, folyók szelik át a változatos vidéket. Az idők során számtalan falu és kisebb település jött létre a dombok között, átkelőhelyeknél vagy utak találkozásánál, és ezek ma már a táj szerves részét képezik. [1.sz. ábra]

Nem csak rokoni szálak, hanem szép emlékek is kötnek a helyhez. Sok nyarat, tavaszi és őszi hétvégét töltöttem már el a környéken, figyelve a falvakat, templomokat, díszes régi házakat, kanyargós utakat, egy idő után már építész szemmel is. Munkámmal a mai zalai határvidékre jellemző kis falvakra szeretném felhívni a figyelmet. Ezek a települések, habár ma már jóval kevesebben lakják őket mint száz éve, még mindig igen jellemzőek a magyar vidéki élet szempontjából.

Miért, hogyan, milyen történelmi és táji adottságok nyomán alakultak ki ezek a települések? Milyen szerkezet jellemzi őket, hogyan változott a szerepük és a kapcsolataik az évek során? Mi maradt meg a korábbi építészeti hagyományokból mára, mi az, amitől még ma is különleges és élő ez a vidék?

Azt vizsgálom, hogy milyen táji adottságok befolyásolták a települések kialakulásának a helyét és a köztük lévő kapcsolatokat, hogyan változtak ezek és a népességszám alakulásával összefüggésben, hogyan rendeződtek át az erőviszonyok az évek során. Ezek mellett a települések szerkezeti adottságait, beépítési helyzeteit elemeztem. Az foglalkoztatott, hogy vannak-e ismétlődő téri helyzetek, több településre is jellemző hagyományos épületek és lehet-e ezeket tipologizálni. Ezen gondolatok alapján veszem sorra és mutatom be a térség szerkezetét, hagyományait, különlegességeit.

[1] Zala megye

A kutatás módszere

Elemzéseimben elsősorban a rendelkezésre álló történeti térképek alapján néztem meg a falvak méretének alakulását, kapcsolatait és a környezet változásait. Az Első Katonai Felmérés 1763 és 1787 között készült, a Második Katonai Felmérés 1806 és 1869 között. A Harmadik Katonai Felmérés helyett az ezzel egy időben 1869 és 1887 között készült Magyar Királyság térképet vettem alapul. 1941-ben is készült katonai felmérés Magyarországról, amit szintén felhasználtam a dolgozatomhoz, valamint a mai állapotokat a Google és az OpenStreetMap térkép segítségével vizsgáltam meg. Nem csak történeti, hanem egyéb térképeket is használtam, például a Térképcentrumon is megtalálható, de nyomtatott formában is kiadott HISZI2008-as térképeket.

A térképes vizsgálatok mellett a terület korábbi, 1870-től 2015-ig terjedő időtartamról rendelkezésre álló népességi adatait hasonlítottam össze a mai állapottal, megvizsgáltam a szélső értékeit és összevetettem a számadatokat a fent említett térképekkel. Ezen kívül a falvak szerkezetét, csoportosíthatóságukat, jellegzetes beépítési típusaikat vizsgáltam a fentebbi térképek és szabályozási tervek alapján, valamint hagyományos mintákat, a területre jellemző épülettípusokat kerestem.

A vizsgálatokat személyes élményeimre alapoztam, a hely bejárásával, fotódokumentációval egészítettem ki. A szöveg melletti ábrák illusztráció jellegűek, ezek nagyított, jól olvasható változatai az anyag mellékletében találhatóak. [2.sz. és 3.sz. ábra]

[2] Resznek látképe

[3] Zalasombatfa temploma

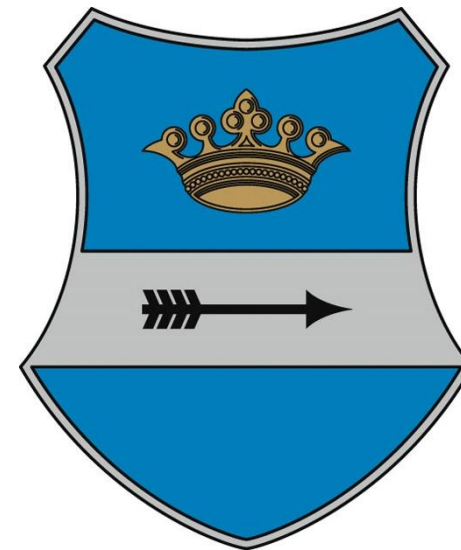
2. A terület lehatárolása, általános jellemzése

A térség története, közigazgatása (Forrás: 13. és 10. források)

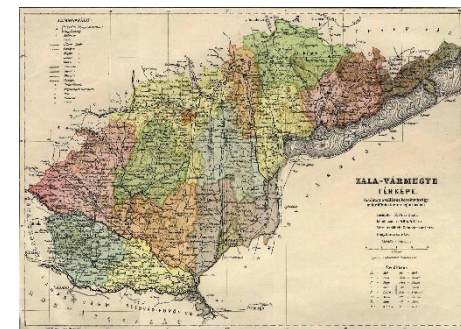
A megye első említése 1009-re, István király idejére nyúlik vissza, egészen a XI. századig, amikor kialakultak az első vármegyék a Dunántúlon. Ekkor még Kolon néven szerepelt a megye székhelye és a megye is, de később, Szt. László idején a központ Zalavár lett, így a terület neve is Zalára változott. Akkori mérete jóval nagyobb volt, ugyanis magába foglalta a mai Somogy megye nagy részét és a Muraközt is. [4.sz. ábra]

A XIII. században a megyék nemesi vármegyék lettek és a XV. századra Zala a Cillei és Újlaki bárók uralmának egyik központja lett. Ekkor kerültek kialakításra az országban és a megyében is az elsősorban földrajzi alapon szerveződő járások. A század végére az egyre jelentősebbé vált török támadások Zala területét is elérték. 1526 után a megye fontos végvonallal szerepet töltött be, 30 kisebb-nagyobb végvárat is építettek. Ebben az időszakban épültek ki a megyei önkormányzatok a mindennapi élet szabályozása céljából, de a valódi közigazgatási feladatok továbbra is a vármegye fennhatósága alá tartoztak. A török időszak után a XVIII. században erős városiasodás indult meg a térségben. Fontos középületek épültek, hivatalok, Zalaegerszegen megyeháza és bíróság is.

A megye területe az idők során folyamatosan változott. Az osztrák minisztertanács 1849 decemberében Muraközt Horvátországhoz csatolta, de 1860 után visszakerült Zalához. Hatvan évvel később az első világháború után ismét fontos változások következtek. A megye délnyugati részét, a Csáktornyai és Perlaki járásokat, e mellett az Alsólendvai járás déli részét a trianoni szerződés értelmében 1920-ban elcsatolták. A határvidéki járásokat átszervezték, a régebbi Alsólendvai járás központját Lentibe helyezték át. Később, 1941 és 1946 között Lendva környéke ismét Magyarországhoz tartozott, de csak erre a rövid időre. Ez után kezdődött a határvidéki falvak folyamatos elnéptelenedése. [5.sz. ábra]

[4] Zala megye címere

[5] Zala vármegye térképe

A határ megváltozása miatt a Lenti környéki kis települések új helyzetbe kerültek. A környék és a megye gazdasága a két világháború között erős hanyatlásnak esett áldozatul, sok ipari üzem is bezárt. Habár 1937-ben komoly kőolaj kitermelés indult meg a vidéken, ez sem hozott jelentős fellendülést, mert a túlzott kitermelés miatt hamar gazdaságtalanná váltak, elvizesedtek a kutak. Az 1950-es években gépesítették a mezőgazdaságot, de sok helyen a táji adottságok miatt nem lehetett ezt kihasználni. A munkahiány és a rossz életkörülmények miatt nagy volt az elvándorlás. Átrendeződött a megye társadalma ebben az időben. A parasztság a felére csökkent, de nagyszámú munkás és értelmiségi réteg alakult ki. Sokáig Zala megye az ország egyik legelmaradottabb vidékének számított, de az 1980-as évekre sikerült felzárkóznia az átlaghoz mind az oktatás, az egészségügy, mind az ipari és mezőgazdasági termelés terén.

1983-ban a járásokat megszüntették és kistérségekre osztották a megyét, de 2013-ban visszaállították a korábbi felosztást. Ma Zala megyében hat járás található, a Zalaegerszegi, Nagykanizsai, Keszthelyi, Lenti, Zalaszentgróti és Letenyei járás.

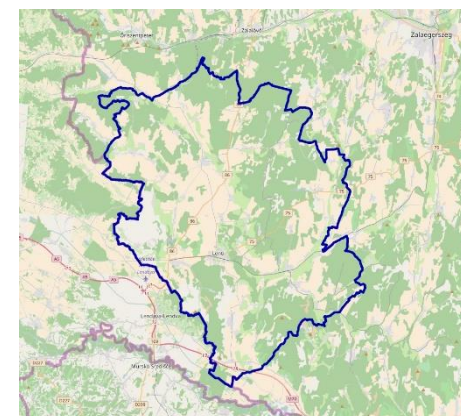
Lenti járás közvetlenül a szlovén-magyar határ mellett helyezkedik el. Területe 624,12 km², népessége 2011-ben 19789 fő volt. Az ide tartozó falvaknak négy nagyobb központja van. Lenti, Csesztreg, Rédics és Lovászi. Elemzésemben a Kerka vidék északi, Vas megyéhez közelebbi részével foglalkoztam, főként Csesztreg és Rédics közigazgatásához tartozó falvakkal a határ közelsége és személyes kötődés miatt is. [6.sz és 7.sz. ábra]

Földrajzi adottságok (Forrás: 13. és 10. források)

Zala megye domborzati jellemzőit tekintve nem határolódik el élesen a szomszédos vidékektől. Legnagyobb része a Zalai-dombsághoz tartozik, de az északi vidékek már átnyúlnak a Vasi-hegyhátára. A Lenti környéki területek a Kerka-vidéken találhatóak. Változatos, dombos tájak, mint a Szentgyörgyvölgyi rögvidék és a Gosztola környéki magaslatok övezik a Kerka és Kebele folyók mocsaras-szántós sík területeit, a Lenti-medencét.

[6] Lenti járás

[7] Lenti járás területe

Ezek a területek két fontosabb tájegység, Hetés és Göcsej részét képezik. Göcsej domborzatát tekintve igen változatos, dombjait vízfolyások választják el egymástól. A gyenge minőségű barna erdőtalaj miatt az itt élők máig közel állnak a régi gazdálkodási formákhoz, életmódhoz, korábbi szokásaikat és népművészetüket is igyekeznek megőrizni. Hetés térsége nagyrészt sík, vízfolyásos vidék, sok szántóval és mezővel. Észak és dél felől magaslatok határolják, de a köztes területek egységes formát mutatnak. Néprajzilag igen hasonlatos Göcsejhez. [8.sz. és 9.sz. ábra]

A megye, azon belül is Lenti járás az ország legcsapadékosabb részén terül el. Éghajlatára a mérsékelt hűvös-mérsékelt nedves a jellemző, a téli fagyok és a nagy nyári melegek is ritkábbak, mint a máshol. Az évi csapadékátlag is az egyik legmagasabb az országban, 809mm. E miatt gyakoriak a sűrű ködök és a nyári szárazság is nagyon ritka a környéken.

A terület vízhálózata a domborzati viszonyok és a sok csapadék miatt nagyon sűrű, a környező folyók és patakok, mint a Cserta, Kerka, Szentgyörgyvölgyi patak és a Kebele is, sok kis vízfolyással együtt a Mura vízgyűjtőjéhez tartoznak. Habár az évek sokán szabályozottabb lett a patakok medre, máig sok a belvizes, néhol mocsarasabb terület.

Jellegetes élővilág (Forrás: 13. és 10. források)

A változatos domborzatot változatos élővilág jellemzi. A Szentgyörgyvölgy környéki erdők már az Őrségi Nemzeti Park részét képezik. Zárt erdős terület ez, tölgyesek, bükk és erdei fenyő csoportosulások váltakoznak, de a gyertyán, gesztenye, juhar és a kőris sem hat idegenként. A vizsgált területen belül Gosztola és Lendvadedes környékén találkozhatunk még ilyen, gombákban is gazdag vidékekkel. A tölgy és bükkerdők fontosságát az is jól mutatja, hogy több település címerében is fellelhetjük őket. A tölgyfa Csesztreg, Lendvadedes, Felsőszenterzsébet és Kerkakutas címerében tűnik fel, bükkfaággal pedig Gosztola jelképén találkozhatunk. Sok védett növény is él az erdőkben vagy a mocsaras területeken, többek közt az Alsószenterzsébet és Belsőárd címerében megjelenő kockásliliom, valamint Bödeháza település címerében is található tűzike. Az erdőkben és cserjésekben

[8] Göcsej

[9] Hetés magyarországi területe

[10] Belsőárd címere

gímszarvasok, őzek és vaddisznók élnek, de feketególyát és réti sast is találunk a településeken és környékükön. [10.sz. ábra]

Településhálózata

Lenti járás népsűrűsége 32 fő/km², mi közben Zala megyéé 72 fő/km². A településhálózat aprófalvas szerkezetű. Ezeknek a falvaknak az elhelyezkedését főként a domborzati viszonyok határozták meg. A mocsaras, folyókkal, patakokkal szabdaltságot a vidéken a dombokon, átkelőknél volt lehetőség a letelepedésre. Az 1940-es évek után nagyszámú elvándorlás történt a falvakból, amik következtében sok apró települést 1960 körül egyesítettek. Az elvándorlás csak az 1980-as évek után kezdett mérséklődni. [11.sz., 12.sz. és 13.sz. ábra] (Forrás: nepesseg.com)

A vizsgált határmenti települések általában az utak mentén helyezkednek el közvetlenül. Több kisebb település zsákfalú jellegű, mint Bödeháza, Lendvadedes és Felsőszenterzsébet. Az előbbi a határ melletti helyzete miatt, utóbbi kettő pedig a domborzati viszonyokból következően. Csesztreg és Rédics központi szerepet töltenek be a vidéken, több fontosabb út találkozásánál találhatóak, valamint Lentihez, a térség központjához is közvetlen út köti őket. Több kisebb falucsoportosulást is megfigyelhetünk. Bödeháza, Gáborjánháza, Zalaszombatfa és Szijártóháza alkotnak egy egységet, valamint Nemesnép, Márokföld és Szentgyörgyvölgy. A vizsgált terület többi részén arányosan oszlanak el a települések és a népesség is.

A tömegközlekedés a térségben nem túl intenzív. Minden faluban van buszmegálló, néhol több is, de a járatok ritkán közlekednek. Vasútvonal található a térségben. Zalaegerszeg felől, Lentin át egészen Rédicsig tart a vonal, de észak felé csak busszal lehet tovább utazni.

[11] Gosztola környéke

[12] Lendvadedesi tó

[13] Kerka folyó Kerkaújfalu mellett

3. A vizsgált terület jellemzői

a) Táji jellemzők, térségi kapcsolatrendszerek alakulása

A vizsgált terület jellemzői az 1700-as évek során - Első katonai felmérés 1763-1787

Az Első katonai felmérésen jól kivehetőek a terület akkori földrajzi adottságai. Három dombosabb vidéket figyelhetünk meg, északabbra a mai Magyarföld (akkor Dobraföld) és Felsőszenterzsébet területén, Szentgyörgyvölgy, Márokföld és Nemesnép mellett, valamint a délebbi területeken Gosztola és a mai Lendvadedes (akkor Detes) vidékén. Az itt kialakuló falvak jellemzően völgyekbe, laposabb dombtetőre vagy a dombok és a környező folyók találkozásához települtek.

A térség uralkodó folyói a Kerka és a Kebele, amiket kiterjedt mocsaras területek öveznek. Sok kisebb patak is behálózza a vidéket. A Kerka mellett a falvak közvetlenül a folyó mellé települtek, átkelőhelyeket jelentettek az ott élők számára. A Kebele mellett viszont messzebb találjuk a településeket. Ennek a nagyobb mocsaras terület és az ártéri erdők is okai lehettek. Itt a falvak a mocsár szélén épültek, sok szántóval övezve. Nem csak a dombos vidékeken találkozhatunk ekkor erdőkkel, hanem a Kebele partján és a két folyó közt is nagy részt foglalnak el.

A vidéket sok kisebb út hálózza be, amik a domborzathoz igazodnak. A folyók, mocsarak és dombok mellett haladnak közvetlenül, völgyekben futnak, vagy a kevésbé lápos részeken szelik át a vízfolyásokat. Két fontosabb útirányt figyelhetünk meg. Az egyik észak-déli irányú, Ramocsa felől érkezik a megyébe, áthalad Csesztregen és kisebb kitérővel dél felé veszi az irányt. Csesztreg után a következő falu amin az út áthalad az Hosszufalu, Rédicstől délre Innen Alsólendva felé halad tovább. A másik útvonal kelet-nyugati irányú. Kebele felől indul és Nemesnépen keresztül Csesztregre érkezik. Csesztreg települése ekkor a Markt, azaz piac jelzőt is magán viseli, ami az utak találkozásának is köszönhető. [14.sz. ábra]

[14] Első Katonai felmérés

Az 1800-as évek első fele - Második katonai felmérés 1806-1869

A Második katonai felmérésen is jól látszanak a Kerka és Kebele vizenyős területei, puszták, rétek és tavak és az ezeket övező ártéri erdők. Sok különbséget ilyen tekintetben nem mutat a két ábrázolás.

Megfigyelhető viszont az úthálózat változása. A korábbi észak-déli és kelet-nyugati irányból az észak-déli marad meg, de a dél felől, Hosszúfalu település irányából, Alsólendváról érkező út nem érinti Csesztreget, hanem tőle délebbre halad át a Kerkán és Zalalövő felé veszi az irányt. Fontos út lesz a Lenti felől érkező, ami Rédics mellett halad el és a Zalalövőt Alsólendvával összekötő útvonalba csatlakozik bele.

A többi útvonal közel egyenrangú egymással, továbbra is a táji formákat követik. Egyértelműen megjelennek viszont a csárdák mind a főbb, mind az alsóbbrendű utak mentén, például a Sárdi csárda és a Balasfai csárda. A kisebb majorságokra is találunk példát, Lentikápolnától nyugatra a Lenti Kápolna major és a mai Zalasombatfától (akkor Szombatfa) északra a Nyakasháza pusztát.

Beszédesek a falvak ábrázolásai is. Jól kivehetőek a házakhoz tartozó belső telkek, és szinte minden vizsgált településen a szalagtelkes beépítés és az útifalu jelleg is. [15.sz.ábra]

Az 1800-as évek második fele - Magyar Királyság térképe 1869-1887

Az 1869 és 1887 között készült térképen a Második katonai felméréshez hasonlóan szintén az utak változásai az árulkodóak. Az alsólendvai főút Csesztreg alatt kettéágazik és ismét betér a településre. Csesztregről több út is indul, amiknek nagyobb lett a jelentőségük. Nemesnép felé nyugati irányban, valamint Ramocsa felé északra, szántó területeken keresztül. A kisebb utak szabályosabb formát öltenek, az egyenes vonalakkal határolt szántók mellett futnak legtöbbször.

Egyre több majorságot találunk és a patakok mellé, falvakon kívül épült malmokat is külön jelöli az ábrázolás, például Lekfai-malom, Kutasi-malom.

[15] Második Katonai felmérés

Megjelenik a vasút is a térségben, kelet felől Lenti és Rédics mellett elhaladva, majd Alsólendva felé véve az irányt.

Az 1900-as évek közepe - Katonai felmérés 1941

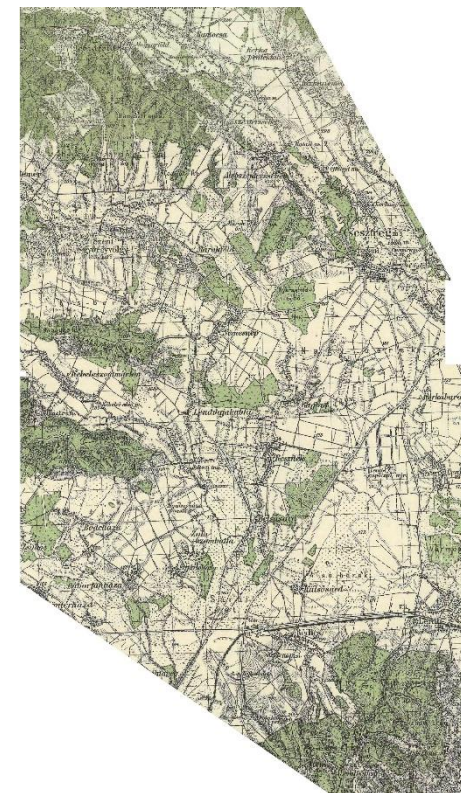
Az 1941-es térképen Lenti növekedése a legszembetűnőbb. A vonat megjelenése miatt a település helyzete felértékelődött, így a népességgel együtt a település területe is nagyobb lett. Rédics is hasonló helyzetbe került. A települések növekedése az egész térségre általánosan jellemző. Több épületet, új utcákat fedezhetünk fel a térképeken, valamint megjelennek a majorságok mellett az őrházak is és a dombosabb vidékeken a szórványosan, de egyre több épület épül a szőlőskertek mellé.

Az első világháború után a vesztes Magyarország és a győztes államok között létrejött a trianoni szerződés 1920 június 4-én, amiben többek közt Magyarország új, kisebb területének határait is megállapították. A térképen, habár 1920 után készült, a megváltozott határokat mégsem lelhetjük fel, mert az 1941 és 1946 közötti időszakban Lendva környéke visszakért Zala megyéhez. [16.sz. ábra]

Mai állapot – 2016

Mára a vidék táji jellemzői nem változtak sokat. Több vizenyős területet felváltottak a rétek és kaszálók, az apróbb patakokat is mederbe terelték a szántók között. Néhány tó jelent meg a területen vagy szabályozás következményeként mint Lendvadedesen, vagy kavics kitermelés maradványaként, ma már halastóként hasznosítva Belsőárd mellett.

Legnagyobb különbség a korábbi térképekhez képest a határ helyzete. Ez a markáns vonal hol vízfolyások, hol erdőszegélyek mellett fut, az utak vonalát követi, kettészakítja a természetileg és szokásaiban egységes Hetés tájegységet. Sok út kötötte össze régebben a ma már külön országban lévő településeket. Nemesnép és Lendvajakabfa felől Kebelszentmárton felé, nyugatnak lehetett venni az irányt, Bödeháza és Gáborjánháza felől pedig délnyugatra Zsidkóc és Göntérháza felé, Rédics mellett pedig a térség egyik legjelentősebb útja húzódott Lendva irányába. A határ megváltozása miatt ezeknek

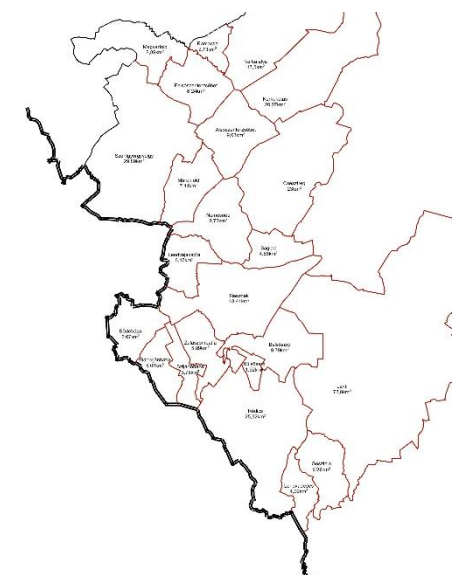
[16] 1941-es katonai felmérés

A hosszú elszigeteltség a határ közvetlen közelében elterülő falvak népességét is megviselte. A majorságok megszűntek, sokan beköltöztek a nagyobb falvakba, vagy akár Lentibe. Az ábrázoláson is jól látszik Lenti növekedésének a mérete, valamint Cesztreg, Rédics és Resznek bővülése.

b) A terület népességének alakulása

1870-ben a mai Csesztreg, Rédics és Lenti közigazgatásához tartozó területek lélekszáma 10712 fő volt, ami a mai népesség, 11257 fő 95,16%-a. A térségben a legtöbbben 1949-ben laktak, szám szerint 15928-an. Ezekből és a köztes évek adataiból látszik, hogy a területen élők száma nem változik nagyon jelentősen. Fontos azt is megnézni, hogy ez a népesség hogyan oszlik meg a települések között.

[17] közigazgatási területek

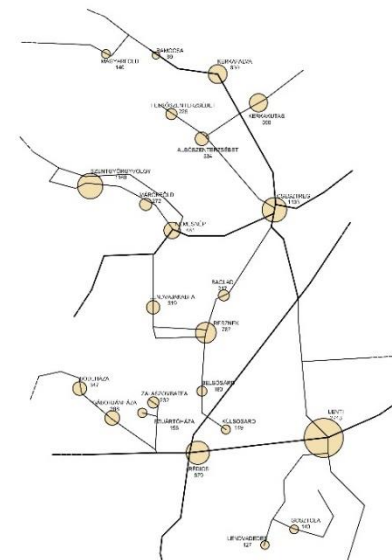

mellett, vagy közel egy másik, nagyobb faluhoz, vagy dombosabb területen fekszenek. Ha összevetjük a közigazgatási területet a falu lakóinak számával láthatjuk, hogy az egy főre jutó földterület a mezőgazdasággal foglalkozó településeknél a magasabb, mint Felsőszenterzsébet vagy Kerkafalva. Ahol a legalacsonyabb az természetesen Lenti városa, de a falvakat tekintve Külsősárd, Csesztreg és Rédics esetében is alacsonyabb az egy főre jutó földterület a városiasodás vagy Lenti közelsége miatt. Van olyan terület, például Resznek, ahol a terület nagysága és a lakosságszám egyaránt magas. Itt habár az ott élők főként mezőgazdasággal foglalkoznak, sokan dolgoznak az oktatásban, vagy a közeli kisebb üzemekben is. [17.sz. ábra]

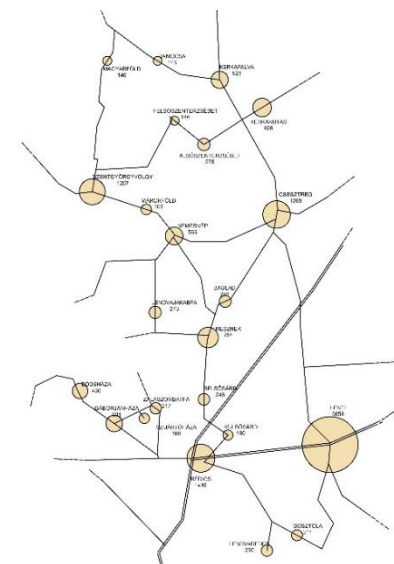
A népességváltozások vizsgálatához elsősorban azokat az időszakokat néztem meg, ahol az adatokat össze lehet vetni a katonai térképeken ábrázoltakkal. 1880-ban a számadatok alapján Lenti vezető, városias szerepe egyértelmű a térségben, 2743 fő élt itt a 11798-ból. Lenti után a legnagyobb település Szentgyörgyvölgy volt 1160 fővel, de Csesztregen és Rédicsen is ezer körüli volt a létszám. Ugyan akkor a népesség eloszlása a többi faluban kiegyensúlyozottnak mondható. A vizsgált települések közül a legkisebb Ramocsa volt, ahol 99 ember lakott, de a többi faluban a létszám jóval száz fölött volt. Átlagosan 306 ember élt egy faluban. [18.sz. ábra]

Az 1941-es adatok alapján jól látszik, hogy erős városiasodás kezdődött meg a térségben. Lenti szerepe még inkább erősödött, ami a város iparosodásával is összefügg. A település létszáma kétszerese lett a hatvan évvel korábbinak, 5658 fő, ugyanakkor a vidék népessége is nőtt 15763 főre. Rédics szerepe is felértékelődött, a vonat és a térkép keletkezésének idején ideiglenesen megszüntetett új határok miatt. Ekkor 1416 fő lakta. Csesztreg (1368 fő) és Szentgyörgyvölgy (1207 fő) továbbra is fontos központok a térségben. Megfigyelhető az is, hogy a legtöbb kistelepülés létszáma csökkenni kezdett a városiasabb településre költözés miatt. [19.sz. ábra]

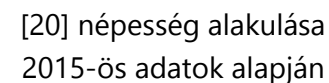
Sajnos a falvakból elvándorlás a rendszerváltás után sem maradt abba. A térség népessége is csökkenni kezdett, 2015-ben 11257 fő volt, ami az 1800-as évek végi állapotnak megfelelő. Lentiben ma már

[18-19] népesség alakulása 1880-as és 1941-es adatok alapján

A legnagyobb különbség Lentitől eltekintve Szentgyörgyvölgy esetében van a legnagyobb és a legkisebb népesség között. 1900-ban 1280 fő lakta, ma pedig a már korábban említett 401 ember. De az aprófalvaknál is drasztikus a változás. A ma száz alatti népességű települések közül Kerkafalvát és Bödeházát emelném ki. Kerkafalván, 1890-ben 754 fő lakott. Nagy szántók és erdők tartoznak a területhez, a Csesztregről észak felé tartó fontos útvonal és a Kerka folyó mellett helyezkedik el a település, 2015-ben mégis csupán 94 fő lakta. Ez főként a mezőgazdaság szerepének leértékelődése miatt van, az emberek a városba költöztek. A másik település Bödeháza, ahol 1890-ben 438 fő lakott, de 2015-ben már csak 38. Bödeháza mocsaras és szántós vidékek határán fekszik, Rédics felől több falut és rajta keresztül lehetett megközelíteni. 1920-ban a határ elvágta Bödeházát a többi településtől, zsákfalu lett a határ mellett és fokozatosan elnéptelenedett. [20.sz. ábra]

c) Településtípusok, főbb szerkezeti és beépítési jellemzők

A települések csoportosítása

A környék településeinek nagy része az útifalu kategóriájába tartozik. Az útifalu olyan szalagtelkes falu, amelynek telkei az út két oldalán helyezkednek el. A birtokon a ház az utca felőli részen, többnyire a hosszanti telekhatárra épül. A ház után a gazdasági épületek következnek a gazdasági udvarral, majd a telek végében, esetleg egy pajtával elválasztva a veteményes és a gyümölcsös kap helyet. Kezdetben minden útifalu egyutcás volt, ebből természetes úton többutcássá vagy elágazóvá fejlődtek, esetleg mesterséges telekfelosztású településrésszel bővültek.

Egyutcás útifaluból ma már keveset találunk. Belsőárd, Bödeháza, Lendvajakabfa, Márokföld és Ramocsa tartoznak ebbe a kategóriába. [21.sz. ábra]

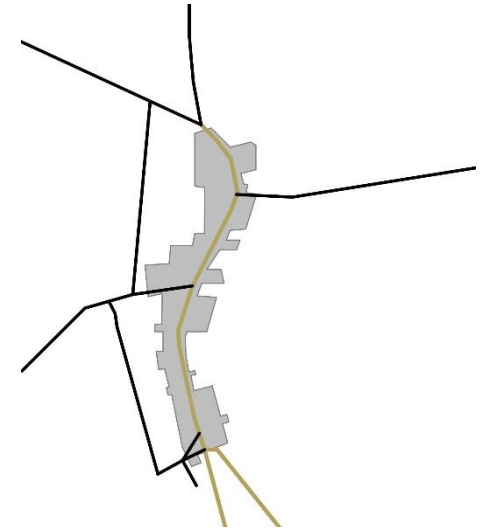
Gosztola és Lendvadedes településközpontja egyutcás, de a földrajzi elhelyezkedésük miatt, több kisebb szőlősház, vagy messzebb lévő egyutcás településrész tartozik a faluhoz. Kerkafalva és Kerkakutas olyan települések, amelyek korábban több kisebb egy utcás részből álltak. Kerkafalva két település, Péntekfalva és Németfalva egyesítésével jött létre, míg Kerkakutas több kisebb települést foglal magába, amit a korábbi Hétkutas elnevezésben is felfedezhetünk.

Elágazó útifalu Gáborjánháza, de ma már itt is több utcát találunk. [22.sz. ábra]

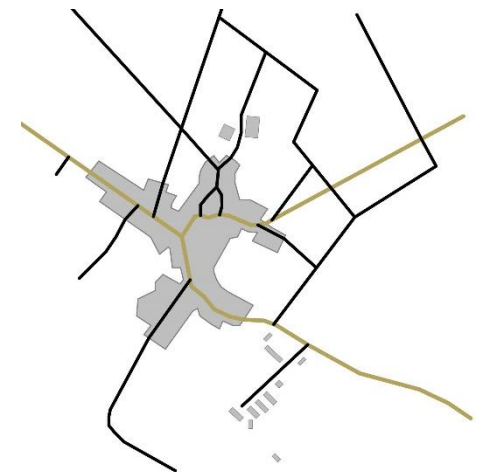
Többutcás útifalu Alsószenterzsébet, Baglad, Felsőszenterzsébet, Külsőárd, Magyarföld, Resznek, Szijártóháza és Zalaszombatfa.

Rédics régebbi településrésze egy utcás útifalu formát mutat, de később többutcássá fejlődött a vízfolyások mentén, valamint mesterséges felosztású teleklábas résszel bővült.

Csesztreg kezdetben is több fontos út és vízfolyás találkozásánál terült el, így a szerkezete is többutcás, nőtt útifalu volt. Később mesterséges felosztású, teleklábas részekkel bővült a település, ahol változatosak a beépítési formák is. A fő út mentén, sok helyen még a mai napig is megmaradt a hagyományos telekforma és az oldalhatáron álló beépítés.

[21] Településtartest mai formája:
Lendvajakabfa

[22] Településtartest mai formája:
Gáborjánháza

Szentgyörgyvölgy és Nemesnép kilógnak az útifaluk sokából. Az Őrséghez legközelebb eső településeknek a szerkezete szerez típusú. A szer olyan domboldalon vagy dombháton épült település, ami alig öt-tíz házból áll. Eredetileg egy-egy családhoz tartozott egy szer, a család háza és gazdasági épületei álltak ott és később, ahogy bővült a család, betelepültek mások is, úgy nőtt a szer mérete is. A telkek általában külön váltak szántókra és a házakhoz tartozó telkekre, de nem szabályosan, hanem rendszertelenül, a domborzattól függően helyezkedtek el. Nemesnép településrészeinek a nevében máig fennmaradtak ezek az elnevezések, mint Németszer, Simonszer vagy Gödeszer. [23.sz. ábra]

Jellemző beépítés

A beépítés vizsgálatához két olyan falut vettem alapul, amik a Lenti-medence jellemző településszerkezetét mutatják. Az egyik ilyen település Belsőárd, a másik pedig Resznek. Habár az egyik egyutcás, a másik elágazó útifalu, jellegükben nagyon hasonlítanak egymásra és a többi, főként mezőgazdasággal foglalkozó településre is. [24.sz. és 25.sz. ábra]

Mind a két falunál láthatjuk, hogy a főút mentén nyúlnak el, a telkek hosszúak és keskenyek. A lakóházhoz tartozó terület mögött, de még a beltéren belül sok, földművelésre használt telek is megjelenik. A házak az utcára merőlegesen állnak. Az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, néhány kivételtől eltekintve. Az épületek közt már kevés hagyományosat találunk. Sokszor a tipikus beépítést követő szerepben láthatjuk a már 60-as években épült házakat, amiket a korábbi szokásoknak megfelelően bővítettek. Az oldalhatár mellett a ház folytatásában jelennek meg a gazdasági épületek.

Több olyan épület is van, ami megbontja a településeken a tipikus beépítést. Belsőárdon ilyen például a katolikus templom, ami az oldalhatárral párhuzamosan épült, vagy néhány módosabb, újabb építésű lakóház. Resznen is a középületek azok, amik kilógnak az oldalhatáron álló beépítésből. Az iskola épülete, valamint a faluház az utcával párhuzamosak, a település szívében helyezkednek el. Az újabb lakóházak gyakran itt sem követik az építési hagyományokat. Resznen található egy barokk kori katolikus templom, valamint az 1770-ben épült Tauber-kastély is, amik saját teret alakítottak ki

[23] Településtartest mai formája:
Nemesnép

maguknak a falu szövetében a fő út és később keletkezett kis mellékutcák találkozásánál. Mindkét falu határában mezőgazdasági üzem található. Ez főként a gyorsforgalmi utakhoz közelebb eső településekre jellemző. [26.sz. ábra]

[26] Tauber-kastély, Resznek

[24] Resznek

[25] Belsőárd

d) Épülettípológia, jellemző épülettípusok

Az egyik legjellemzőbb hagyományos háztípus a háromosztatú ház, tisztaszobával, konyhával és előtérrel, valamint kamrával. Az ilyen házakhoz tehén vagy lóistálló tartozott régebben, ólak és pajta. Ma már kevés hasonlót találunk. Általában hosszirányban lakó funkcióval bővültek ezek a házak, a pajta is majdnem minden esetben eltűnt. Ezeket a házak főként fából, favázzal vagy boronaházként épültek, vályoggal tapasztották és fehérre meszelték őket, tetejüket náddal borították. Később vályogtéglából majd égetett téglából is épültek hasonló elrendezésű lakóházak, cserépfedéssel. Az ólak és a szénatároló, a kukoricagóré minden esetben fából készültek, ahogy azt a mai napig láthatjuk a vidéken. A pajta ezzel szemben mindig díszesebb. Sarkain vagy a tető állásai alatt téglapillérek vannak minden esetben, köztük deszka borítás. Gyakran az épület rövidebb (ritkán a hosszabb) oldalán teljesen felfalazták téglával, különböző mintákat kirakva az üresen hagyott helyek segítségével. [27.sz. ábra, Mellékletek/ 60. és 64. oldal]

A másik jellegzetes, de már a XIX. század végéhez, a XX. század első feléhez köthető háztípus az úgynevezett kódisállásos ház. Ez a háztípus nagyon hasonló a háromosztatú házhoz, gyakran abból alakult át, de különlegessége, hogy a bejárat meghosszabbításában egy kiugró tornác, az úgynevezett kódisállás áll. Ez egy kisebb előtető, téglapillérekkel alátámasztva. A pillérekből általában kettő van, de a három sem ritka és négy is előfordul. A kódisállás egyfajta tornácként működött a népi életben, ahová az asszonyok kiültek elvégezni a napi teendőiket és ahová a vándorok, koldusok betérhettek egy pohár vízért vagy pár falatért. A kódisállás gyökereit a magasépítészetben, mégpedig a klasszicizmus által előszeretettel alkalmazott porticusban kereshetjük. A népi építészet sok motívumot átvett a városi historizmusból és a maga jellemzői szerint alakította át, többek közt ezt is. [28.sz. ábra, Mellékletek/ 61. és 62. oldal] (Forrás: 4. számú forrás alapján)

A harmadik háztípus a telken való helyzetét tekintve is eltér az első kettőtől. A hagyományosabb típusú házakkal ellentétben nem az utcára merőlegesen, oldalhatáron, hanem az utcával párhuzamosan,

[27] Reszneki parasztház

gyakran rögtön az utcafrontra épültek. Ezek a házak az 1890-es években kezdtek elterjedni a polgárosodással és nagyon sok, nagyon szép példa maradt fent belőlük. A házba általában csak az udvar felől lehetett bemenni, az utcára csak díszes keretezésű ablakok nyíltak. Gyakran oromzatos kialakításúak ezek a házak, ahová az építés időpontját is felírták egyéb díszítő motívumokkal együtt. [Mellékletek/ 63. oldal]

Természetesen az 1960-as években ezen a területen is megjelentek a sátoztetős, négyzetes kialakítású kockaházak. E mellett a hosszúházak bővítése is megfigyelhető. A térség elmaradottsága miatt, nem sok embernek volt lehetősége új házat emelni magának, így a régihez építettek hozzá fedett bejáratot, vagy L alakban új szobát, ha szükséges volt.

Nem csak a lakóházak alakítják a települések hangulatát. Minden faluban található vagy egy tornyos templom, vagy harangláb. A templomok jellemzően a falu szélére épültek, de idővel a település körbe nőtte őket. Ez jól megfigyelhető Resznek és Bödeháza esetében is. A haranglábak között elsősorban reformátusokat találunk, szintén a falu közepén, csak már a falu növekedésének megállása után építve. Utak találkozása mellett épültek ezek, vagy az egyutcás falvakban a település melletti patakhoz közel. A térségre jellemző harangláb típus a négyoszlopos, szoknyás harangláb, félig zárt nyaktaggal és kis tetővel a harang felett. A szoknya részt és a tetőt általában zsindellyel borították, de a felújítások már cseréppel történnek. A négy oszlopos kialakítás helyett jellemző a fa keretvázis talp is, esetleg az alsó részen félig vagy teljesen zárt harangláb is. [29.sz. ábra, Mellékletek/ 65. és 66. oldal]

[28] Kódisállásos ház,
Kerkafalva

[29] Harangláb, Lendvadedes

4. Összefoglalás

Az elemzésem sokán megvizsgáltam a Csesztreg és Rédics közigazgatásához tartozó határmenti települések történetét, megkerestem a kialakulásuk helyének okait, vizsgáltam a kapcsolataikat és népességüket is. Főként a folyók mellett, mocsarak és szántók találkozásánál, átkelőhelyeken, domboldalakban jöttek létre és találhatóak még ma is, néhol más néven, néhol több falu összeolvadásaként, de a hagyományos, régi formájukban. A jellemző településforma az útifalu, vagy egy utcás, vagy elágazó formában. Szeres települést is találunk a vidéken, de már az Őrség határában. A tipikus beépítés vizsgálatához két jellemző példát, Resznekert és Belsőárdot vettem alapul. Oldalhatáron álló beépítés jellemzi ezeket a településeket, amit néhol megbontanak a középületek és az elmúlt nyolcvan évben épült módosabb, modernebb lakóházak. A térség hagyományos épületformája a háromosztatú ház és az ezzel rokonítható, de már a klasszicizmus nyomait magán viselő kódisállásos ház. Ezek mellett harmadik típusként az utcával párhuzamos polgári lakóház típus és az 1960-as évek kockaházai is meghatározóak. A falvakat egy tornyos kis templomok díszítik, amik legtöbbször bár a falu szélén álltak, a település növekedése miatt beleolvastak annak szövetébe. A templomok mellett a főként református fa haranglábak is hozzájárulnak a vidék hangulatához. Habár a határ miatt sok falu elszigetelt helyzetbe került, a gazdasági helyzet miatt elnéptelenedett, ma már határozott fejlődésnek lehetünk szemtanúi. A régi házakat felújítják, tájházak, múzeumok, vendégházak épülnek, és sok turista is előszeretettel látogatja ezt a térséget. A településeken sok rendezvényt tartanak, felelevenítik hagyományaikat, gyakran több falu összefogásával, akár a határon túlra átnyúlva is.

5. Hivatkozások

Források:

- (1) Meggyesi Tamás: Városépítészeti Alaktan; Budapest, TERC, 2005
- (2) Istvánfi Gyula: Az építészet története – Őskor – Népi építészet; Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997
- (3) Kovács Tünde: Kerka-völgy kincsi; Lenti, Mészi Fotó Könyvkiadó, 2007
- (4) Cseri Miklós: Nyugat-dunántúl népi építésze; Szentendre-Szombathely, Dr.Cseri Miklós, Dr.Thúróczy Csaba, 1995
- (5) www.terkepcentrum.hu – HISZI térképek
- (6) mapire.eu/hu/ - történeti térképek, katonai felmérések
- (7) terkep.varosterkep.hu/map/
- (8) magyarcimerek.hu
- (9) www.zalaszam.hu
- (10) hu.wikipedia.org
- (11) data2.openstreetmap.hu
- (12) nepesseg.com
- (13) www.zala.hu
- (14) www.resznek.hu
- (15) belsosard.eu
- (16) www.google.hu/maps/

Ábrajegyzék:

- [1] hu.wikipedia.org/wiki/Zala_megye#/media/File:HU_county_Zala.svg
- [2] [hu.wikipedia.org/wiki/Zala_megye#/media/File:Coa_Hungary_County_Zala_\(2010-\).svg](http://hu.wikipedia.org/wiki/Zala_megye#/media/File:Coa_Hungary_County_Zala_(2010-).svg)
- [4] www.nemzetjelkepek.hu/pictures/megye/zala.jpg
- [5] upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/26/Zala_county_administrative_map.jpg
- [6] upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/29/Lenti_j%C3%A1r%C3%A1s.png
- [7] data2.openstreetmap.hu/terkep/Lenti+j%C3%A1r%C3%A1s
- [8] upload.wikimedia.org/wikipedia/hu/6/6a/G%C3%B6csej_kist%C3%A1j.png
- [9] upload.wikimedia.org/wikipedia/hu/6/6f/Kerka-vid%C3%A9k_kist%C3%A1j.png
- [10] magyarcimerek.hu/264-belsosard
- [14] mapire.eu/hu/map/firstsurvey/
- [15] mapire.eu/hu/map/secondsurvey/
- [16] mapire.eu/hu/map/hungary1941/

Mellékletek

A vizsgált települések adatlapjai:

▪ Alsószipenterzsébet	26
▪ Baglad	27
▪ Belsőárd	28
▪ Bödeháza	29
▪ Csesztreg	30
▪ Felsőszenterzsébet	31
▪ Gáborjánháza	32
▪ Gosztola	33
▪ Kerkafalva	34
▪ Kerkakutas	35
▪ Külsőárd	36
▪ Lendvadedes	37
▪ Lendvajakabfa	38
▪ Magyarföld	39
▪ Márokföld	40
▪ Nemesnép	41
▪ Ramocsa	42
▪ Resznek	43
▪ Rédics	44
▪ Szentgyörgyvölgy	45
▪ Szijártóháza	46
▪ Zalaszentbalázs	47

(Forrás: szerző saját ábrái az 5. számú forrás alapján és a 3., 8., 12. és 16. számú források)

Alsószenterzsébet

terület: 9,63 km²

első említés: 1334

legnagyobb népesség: 384 - 1900

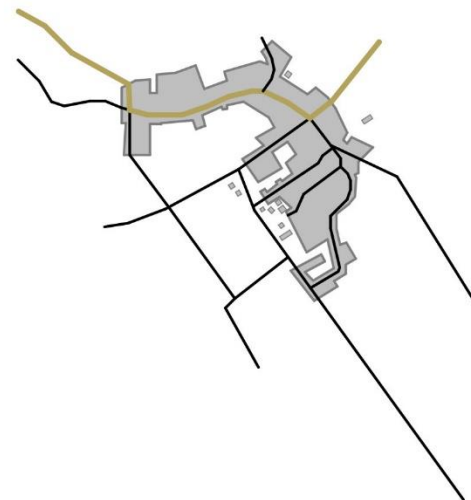
legkisebb népesség: 48 - 2015

2015-ös népesség: 48 fő

mocsaras, szántós terület

szomszéd falvak:

Felsőszenterzsébet, Kerkafalva, Kerkakutas, Csesztreg

Baglad

terület: 4,86 km²

első említés: 1773

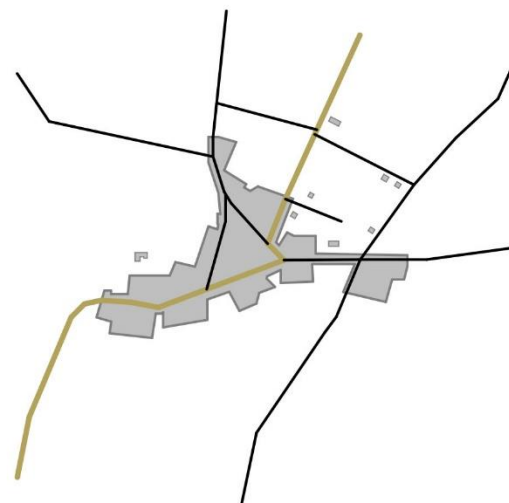
legnagyobb népesség: 290 - 1910

legkisebb népesség: 38 - 2015

2015-ös népesség: 38 fő

szántós-mocsaras terület

szomszéd falvak: Resznek, Nemesnép, Csesztreg

Belsőárd

terület: 9, 79m²

első említés: 1389 (Sard)

legnagyobb népesség: 260 - 1920

legkisebb népesség: 94 - 2015

2015-ös népesség: 94 fő

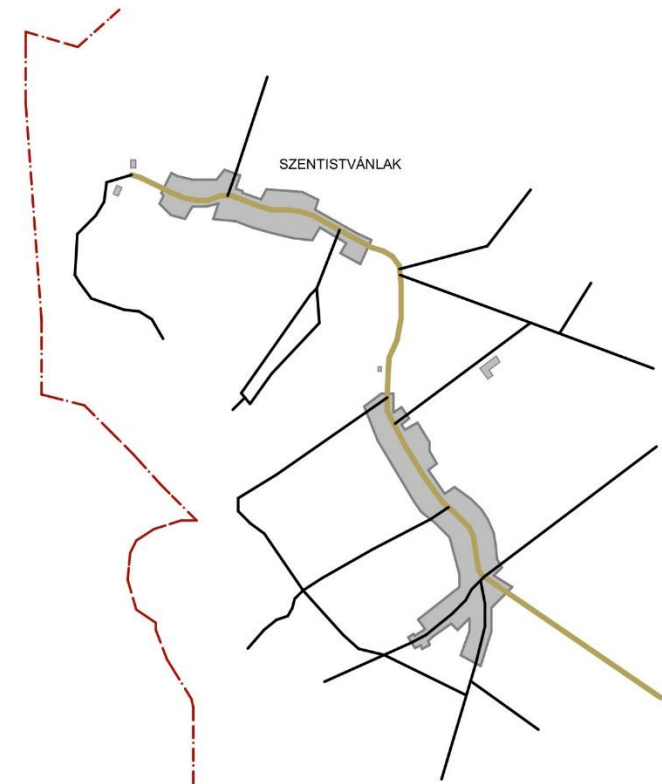
szántós mocsaras terület

szomszéd falvak: Resznek, Rédics, Külsőárd

Bödeháza

terület: 6,67 km²
első említés: 1389 (Bedehaza)
legnagyobb népesség: 438 - 1890
legkisebb népesség: 38 - 2015
2015-ös népesség: 38 fő

erdős szántós vidék, határmenti település
1935 óta Szentistvánlak is ide tartozik
szomszéd falvak: Gáborjánháza

Csesztreg

terület: 23km²

első említés: 1275

legnagyobb népesség: 1451 - 1920

legkisebb népesség: 849 - 2015

2015-ös népesség: 849 fő

utak találkozása, szántók, folyók

szomszéd falvak: Nemesnép, Alsószenterzsébet, Kerkafalva, Kerkakutas, Baglad, Lenti, Cup, Zalabaksa

Felsőszenterzsébet

terület: 8,24 km²

első említés:

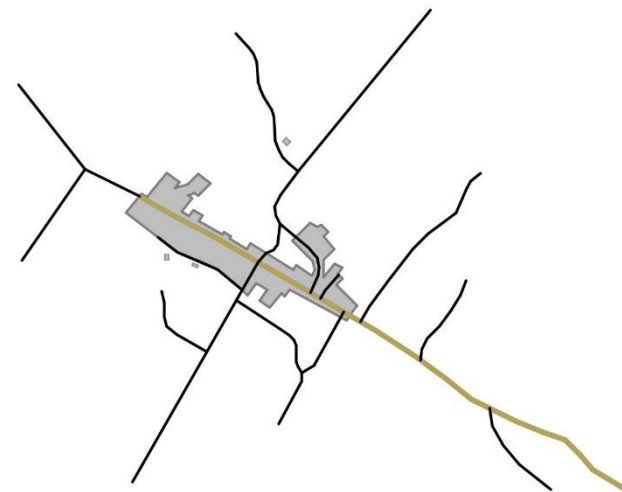
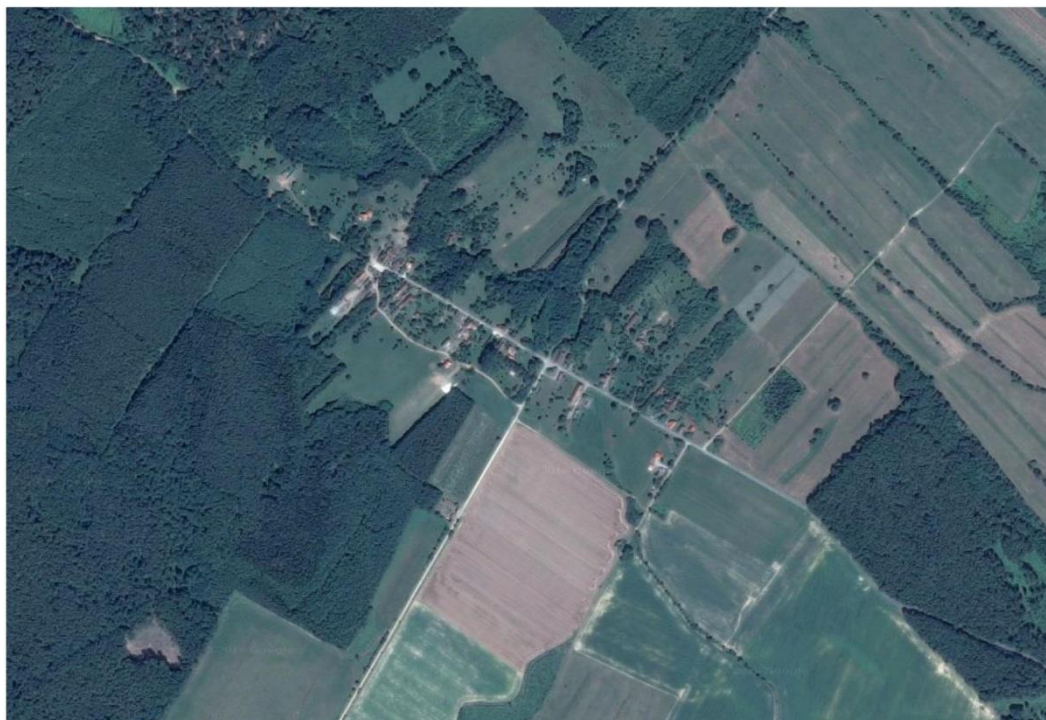
legnagyobb népesség: 250 - 1900

legkisebb népesség: 16 - 2015

2015-ös népesség: 16 fő

dombos vidék, erdő, szántók

szomszéd falvak: Alsószenterzsébet

Gáborjánháza

terület: 5,07 km²

első említés: 1389 (Gabrianhaza)

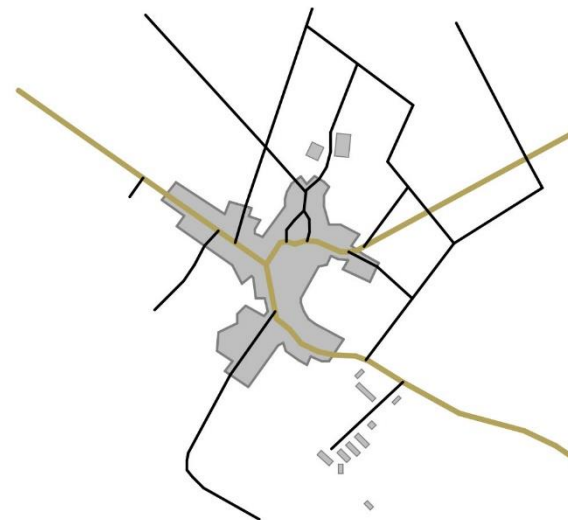
legnagyobb népesség: 501 - 1941

legkisebb népesség: 65 - 2011

2015-ös népesség: 69 fő

mocsaras szántós vidék

szomszéd falvak: Bödeháza, Szijártóháza, Zalasombatfa, Rédics

Gosztola

terület: 6,98 km²

első említés: 1237

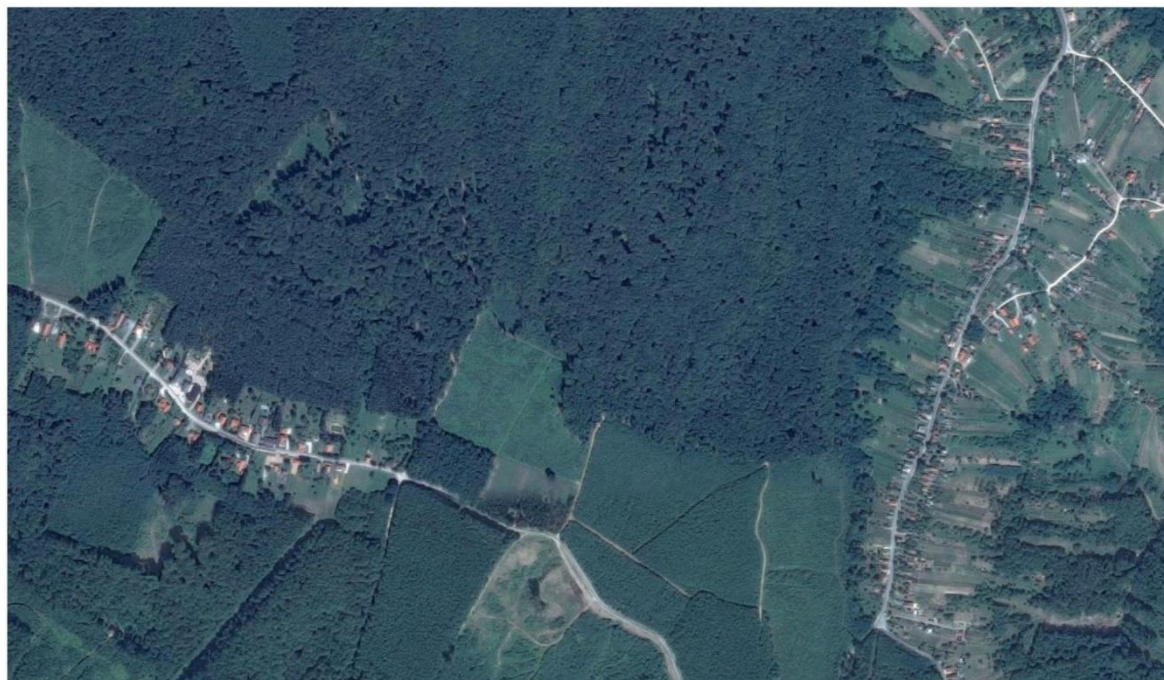
legnagyobb népesség: 236 - 1949

legkisebb népesség: 39 - 1980

2015-ös népesség: 61 fő

domboldal, erdős vidék, szőlőtermesztés

szomszéd falvak: Lendvadedes, Rédics, Lenti

Kerkafalva

terület: 18,5 km²

első említés: XII. sz

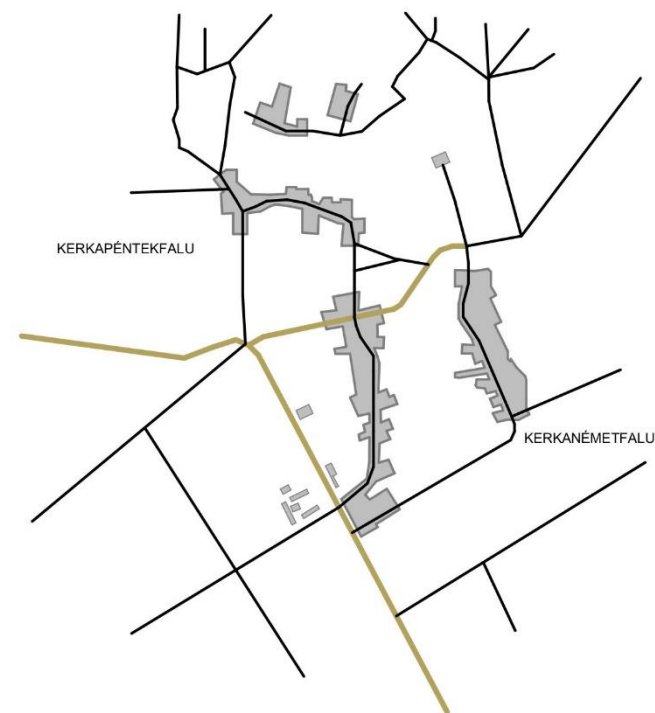
legnagyobb népesség: 754 - 1890

legkisebb népesség: 94 - 2015

2015-ös népesség: 94 fő

Cupi-patak mellett, mocsaras szántós terület.

szomszéd falvak: Ramocsa, Alsószenterzsébet, Kerkakutas, Csesztreg

Kerkakutas

terület: 20,07km²

első említés: 1322 (Kuttos)

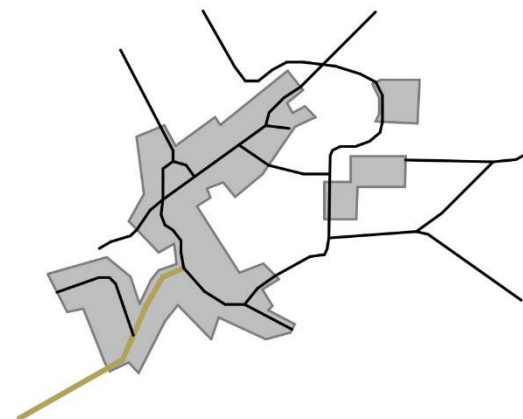
legnagyobb népesség: 689 - 1910

legkisebb népesség: 112 - 2015

2015-ös népesség: 112 fő

Cupi-patak mellett, mocsaras szántós terület

szomszéd falvak: Kerkafalva, Alsószenterzsébet, Csesztreg

Külsősárd

terület: 1,52 km²

első említés: 1255 (Sárd)

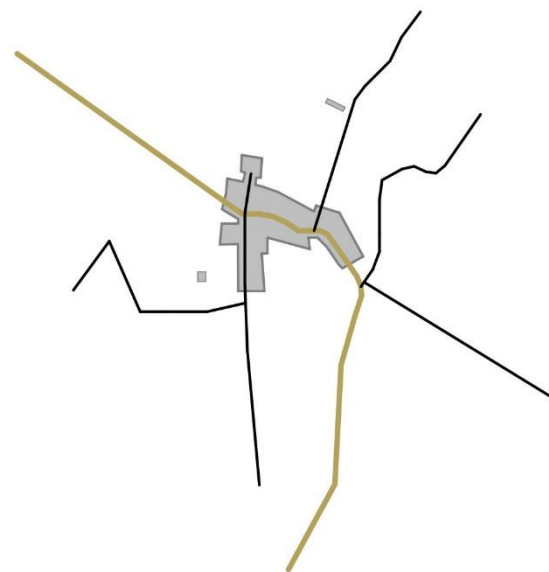
legnagyobb népesség: 183 - 1930

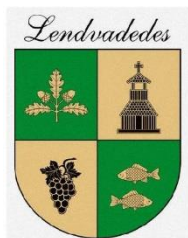
legkisebb népesség: 67 - 2011

2015-ös népesség: 73 fő

mocsaras szántós terület

szomszéd falvak: Belsőárd, Rédics

Lendvadedes

terület: 4,02 km²

első említés: 1291 (Dedusfalva)

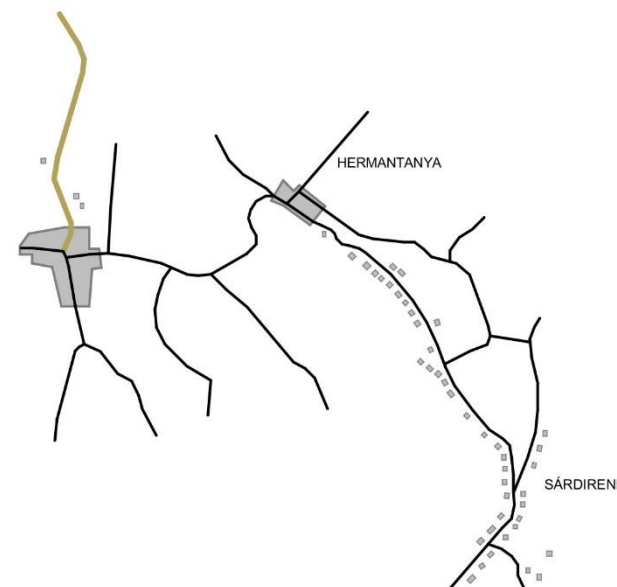
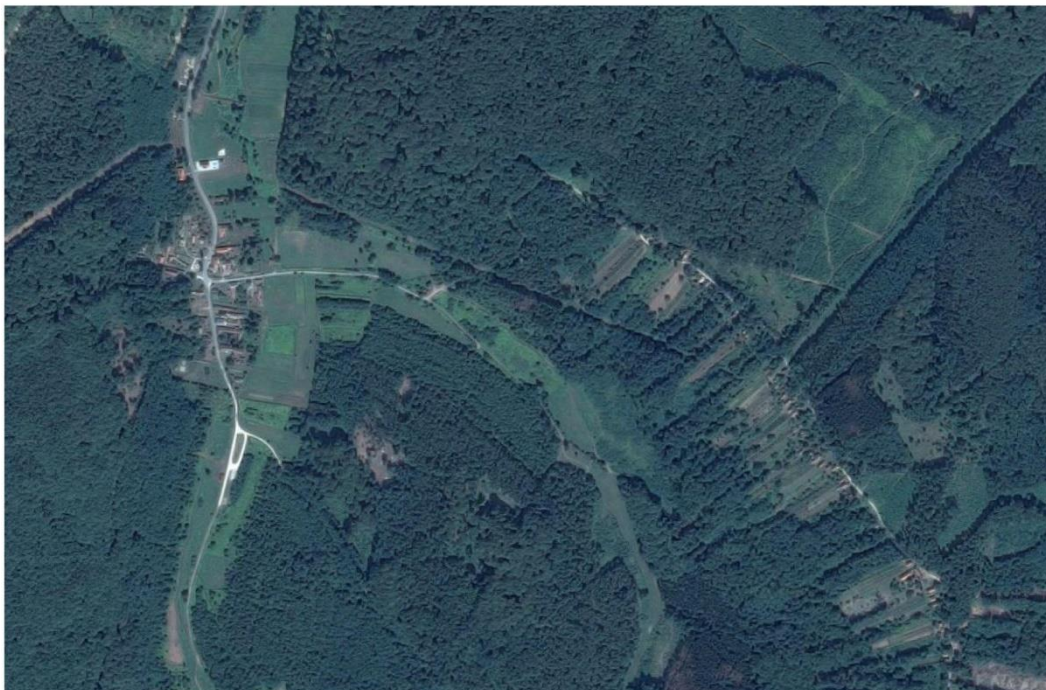
legnagyobb népesség: 231 - 1949

legkisebb népesség: 25 - 2013

2015-ös népesség: 29 fő

domboldal, erdős vidék, szőlőtermesztés

szomszéd falvak: Gosztola, Rédics

Lendvajakabfa

terület: 6,17 km²

első említés: 1345 (Jacobfia)

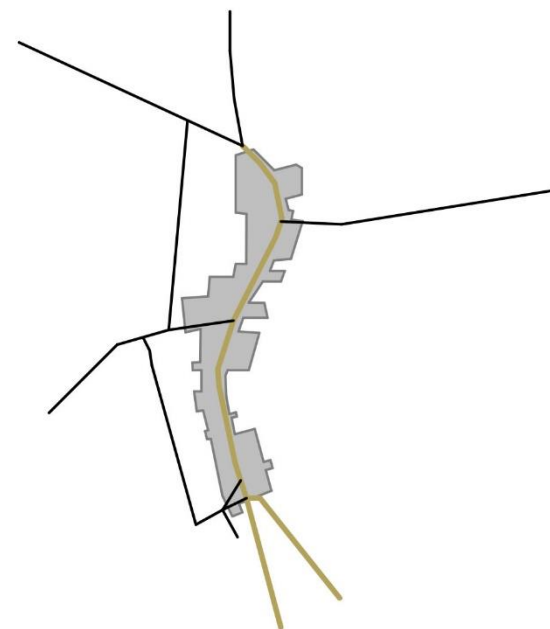
legnagyobb népesség: 363 - 1910

legkisebb népesség: 16 - 2015

2015-ös népesség: 16 fő

mocsaras szántós terület

szomszéd falvak: Nemesnép, Resznek

Magyarföld

terület: 8,89 km²

első említés: 1469 (Dobronok)

legnagyobb népesség: 160 - 1930

legkisebb népesség: 29 - 2013

2015-ös népesség: 37 fő

erdős-dombos vidék a Kerka mellett

szomszéd falvak: Szentgyörgyvölgy

Márókföld

terület: 7,44 km²

első említés: 1345 (Markfeulde)

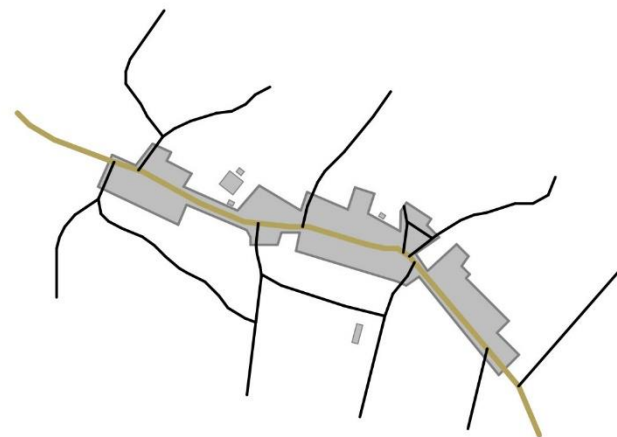
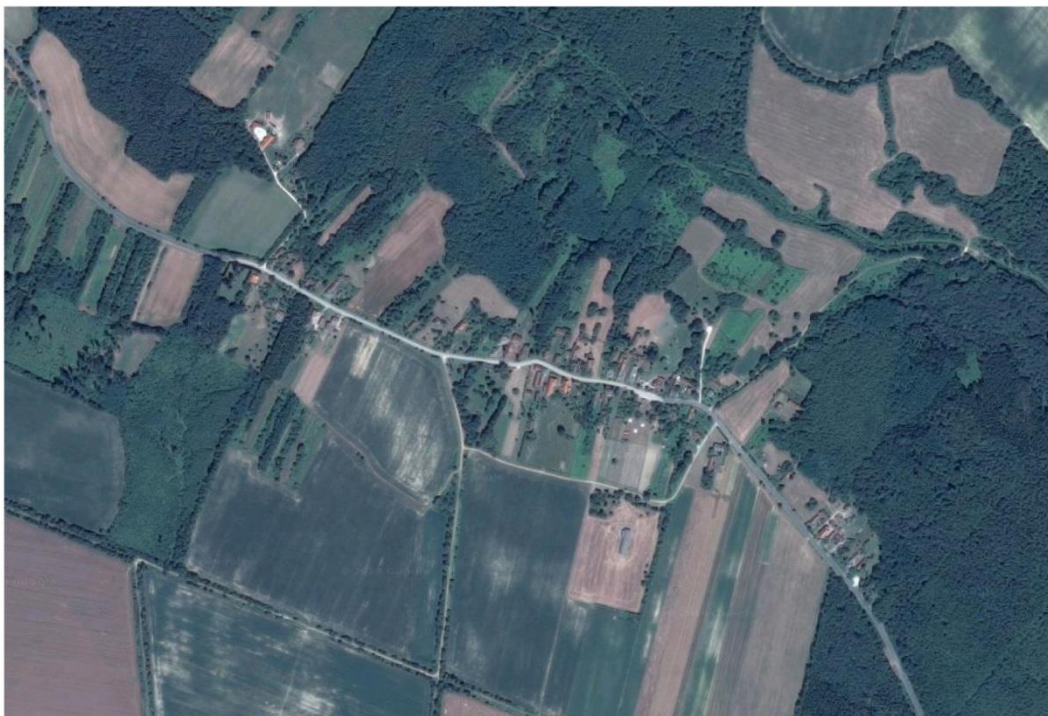
legnagyobb népesség: 293 - 1890

legkisebb népesség: 43 - 2011

2015-ös népesség: 47 fő

dombos vidék erővel és szántókkal

szomszéd falvak: Szentgyörgyvölgy, Nemesnép

Nemesnép

terület: 9,72 km²

első említés: X-XII.sz

legnagyobb népesség: 570 - 1949

legkisebb népesség: 116 - 2011

2015-ös népesség: 121 fő

mocsaras szántós terület

szomszéd falvak: Márokföld, Csesztreg, Lendvajakabfa, Baglad, Resznek

Ramocsa

terület: 2,73 km²

első említés: 1378

legnagyobb népesség: 152 - 1930

legkisebb népesség: 31 - 2013

2015-ös népesség: 43 fő

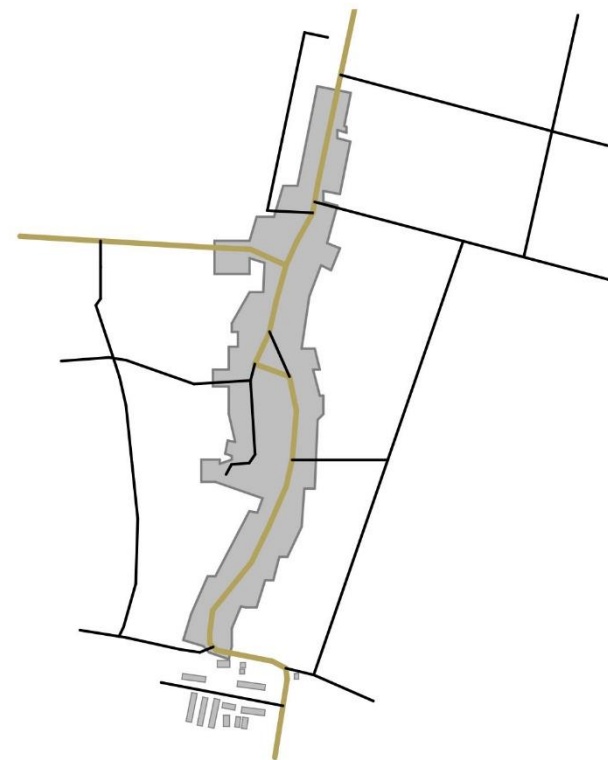
mocsaras szántós terület

szomszéd falvak: Kerkafalva, Kerkáskápolna

Resznek

terület: 18,41 km²
első említés: 1282 (Rezmuc)
legnagyobb népesség: 920 - 1890
legkisebb népesség: 279 - 2013
2015-ös népesség: 287 fő

mocsaras szántós terület
szomszéd falvak: Belsőárd, Lendvajakabfa,
Baglad, Nemesnép

Rédics

terület: 25,32 km²

első említés: 1236

legnagyobb népesség: 1583 - 1910

legkisebb népesség: 881 - 2015

2015-ös népesség: 881 fő

mocsaras szántós terület

szomszéd falvak: Belsőárd, Külsőárd, Gosztola, Lenti,
Lendvadedes, Gáborjánháza, Zalasombatfa

Szentgyörgyvölgy

terület: 29,89 km²

első említés: 1326 (Scentgurgy)

legnagyobb népesség: 1280 - 1900

legkisebb népesség: 399 - 2011

2015-ös népesség: 401 fő

dombos, erdős, szántós vidék,
Szentgyörgyvölgyi-patak

szomszéd falvak: Magyarföld,
Márokföld, Velemér

Szijártóháza

terület: 3,78 km²

első említés: 1322

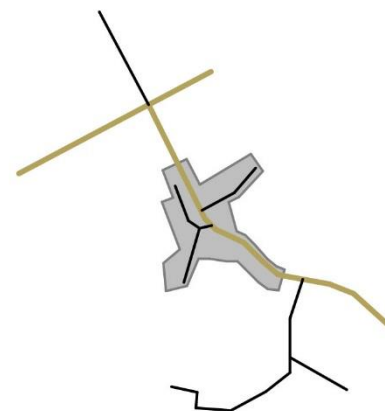
legnagyobb népesség: 193 km²

legkisebb népesség: 28 - 2015

2015-ös népesség: 28 fő

mocsaras szántós vidék

szomszéd falvak: Zalasombatfa, Gáborjánháza

Zalaszentgotthárd

terület: 5,89 km²

első említés: 1335 (Zombothfuolde)

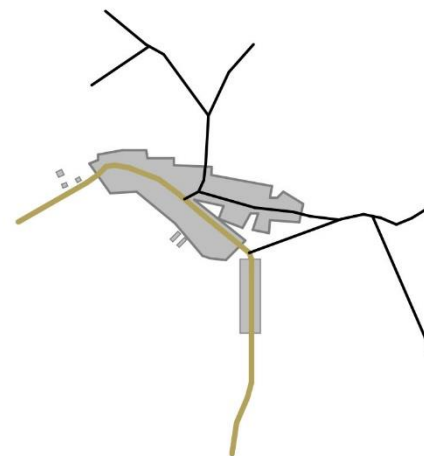
legnagyobb népesség: 259 - 1910-20

legkisebb népesség: 43 - 2011

2015-ös népesség: 47 fő

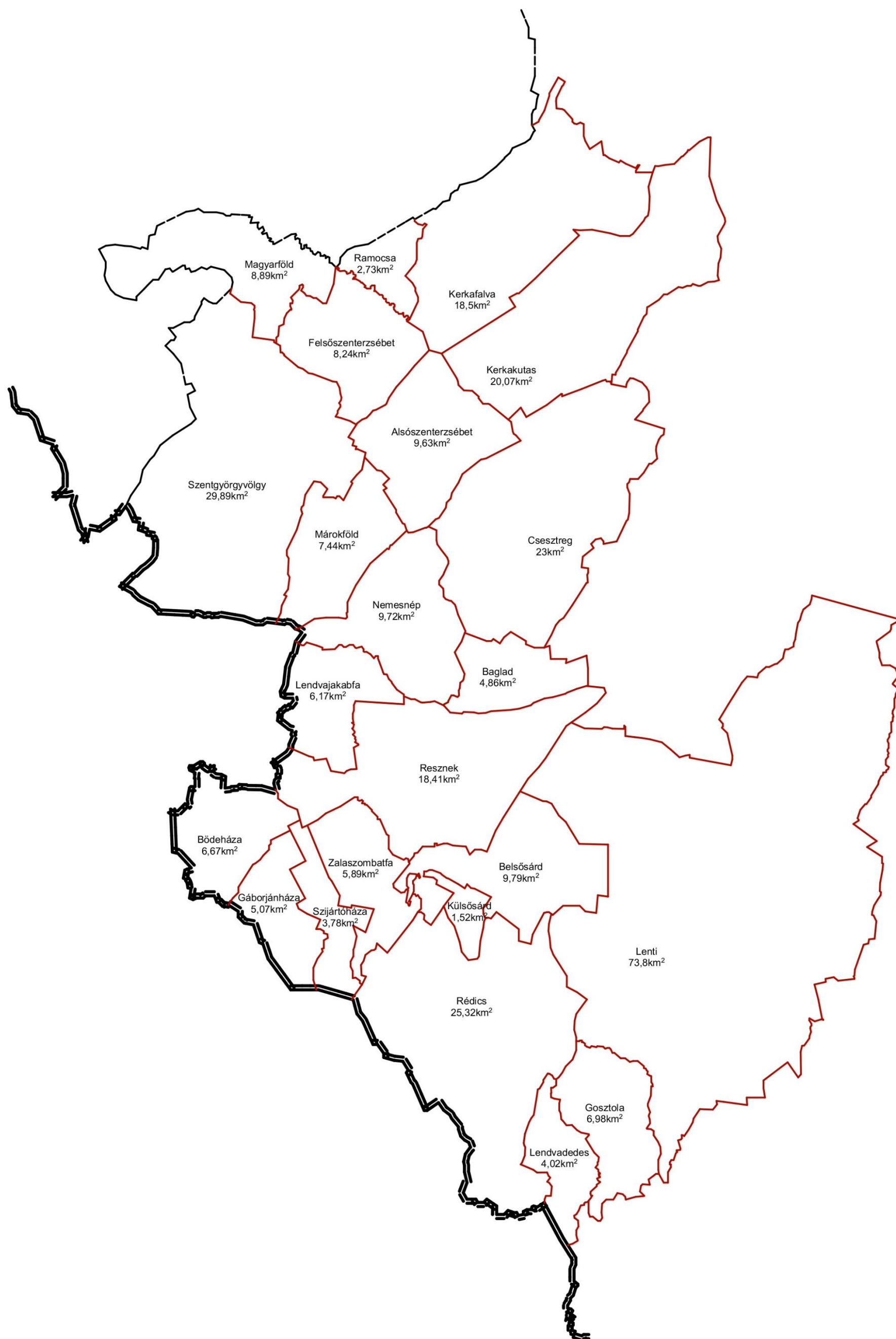
mocsaras szántós vidék

szomszéd falvak: Szigárd, Rédec

Közigazgatási területek határa – 2015

(Forrás: szerző saját ábrája a 11. és 12. számú forrás alapján)

Katonai térképek (Forrás: 6.számú forrás alapján)

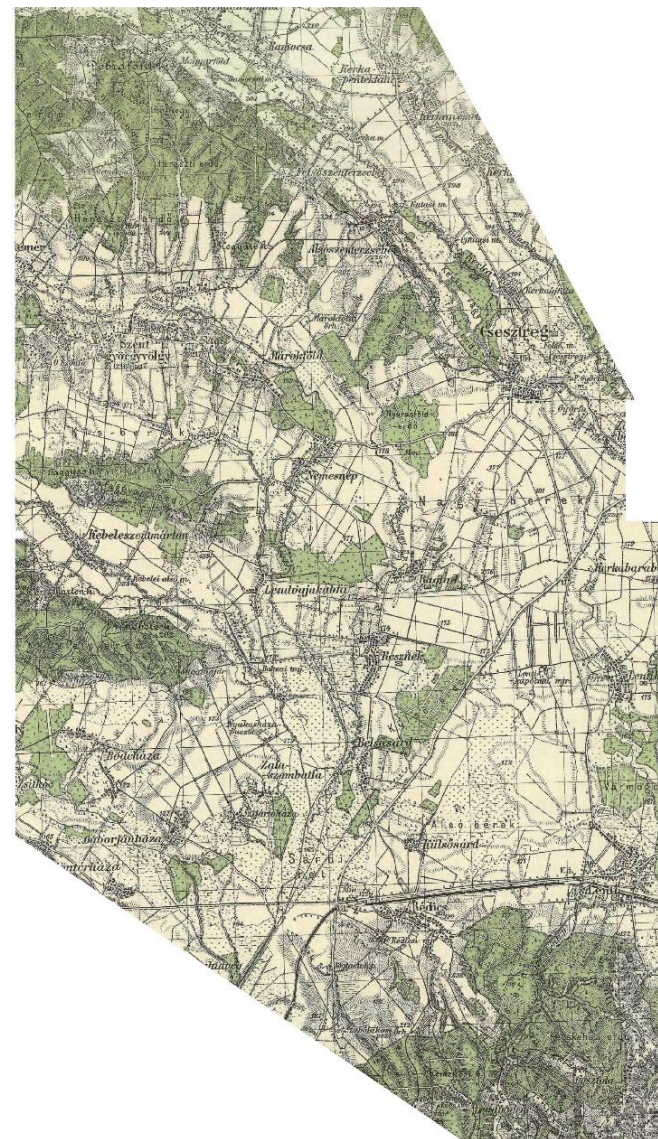
Első katonai felmérés 1763 – 1787

Második katonai felmérés 1806-1869

Magyar Királyság térképe 1869 – 1887

Katonai felmérés 1941

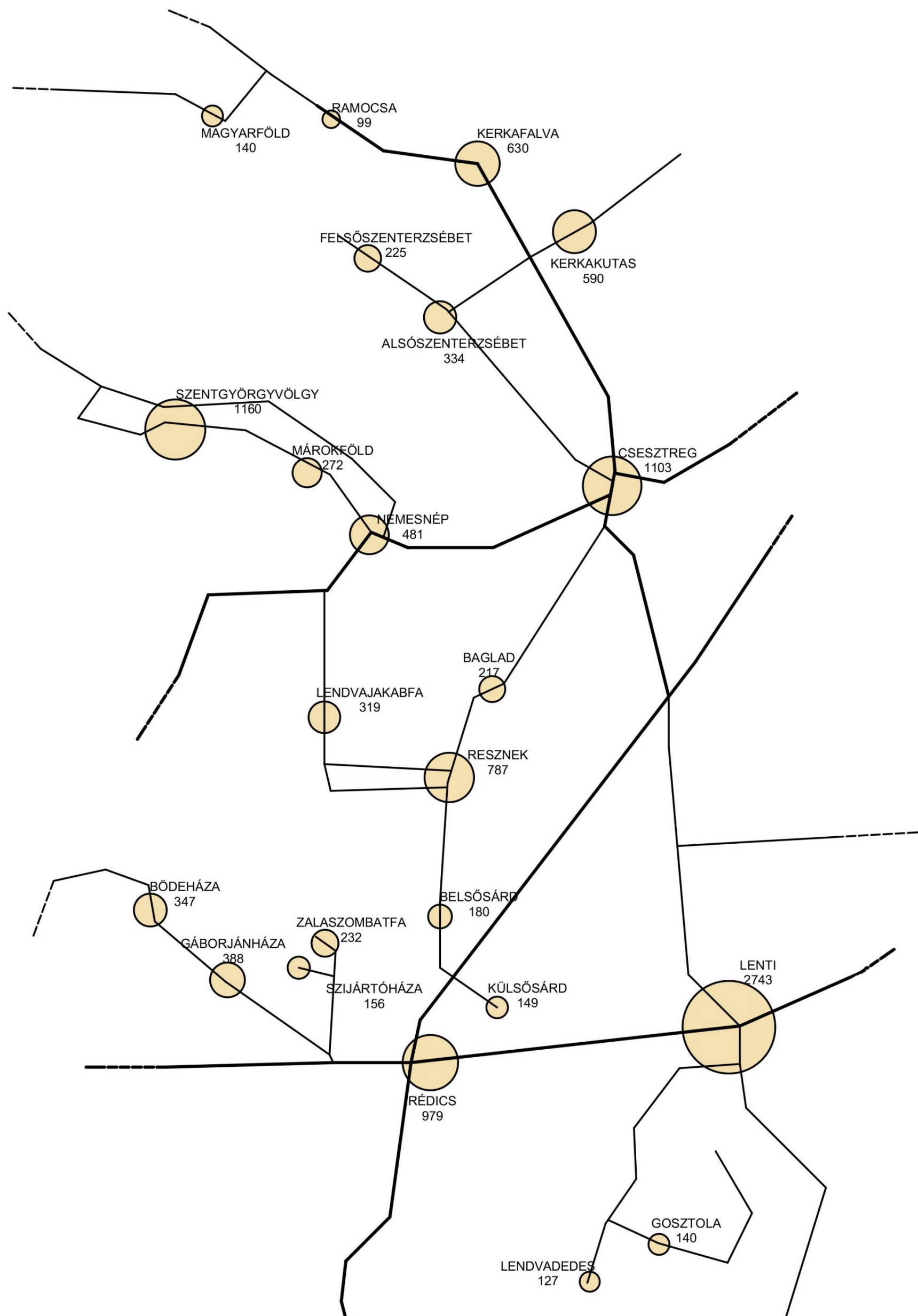
Települések jellege, kapcsolataik az első katonai felmérés alapján

(Forrás: a szerző ábrája a 6. számú forrás alapján)

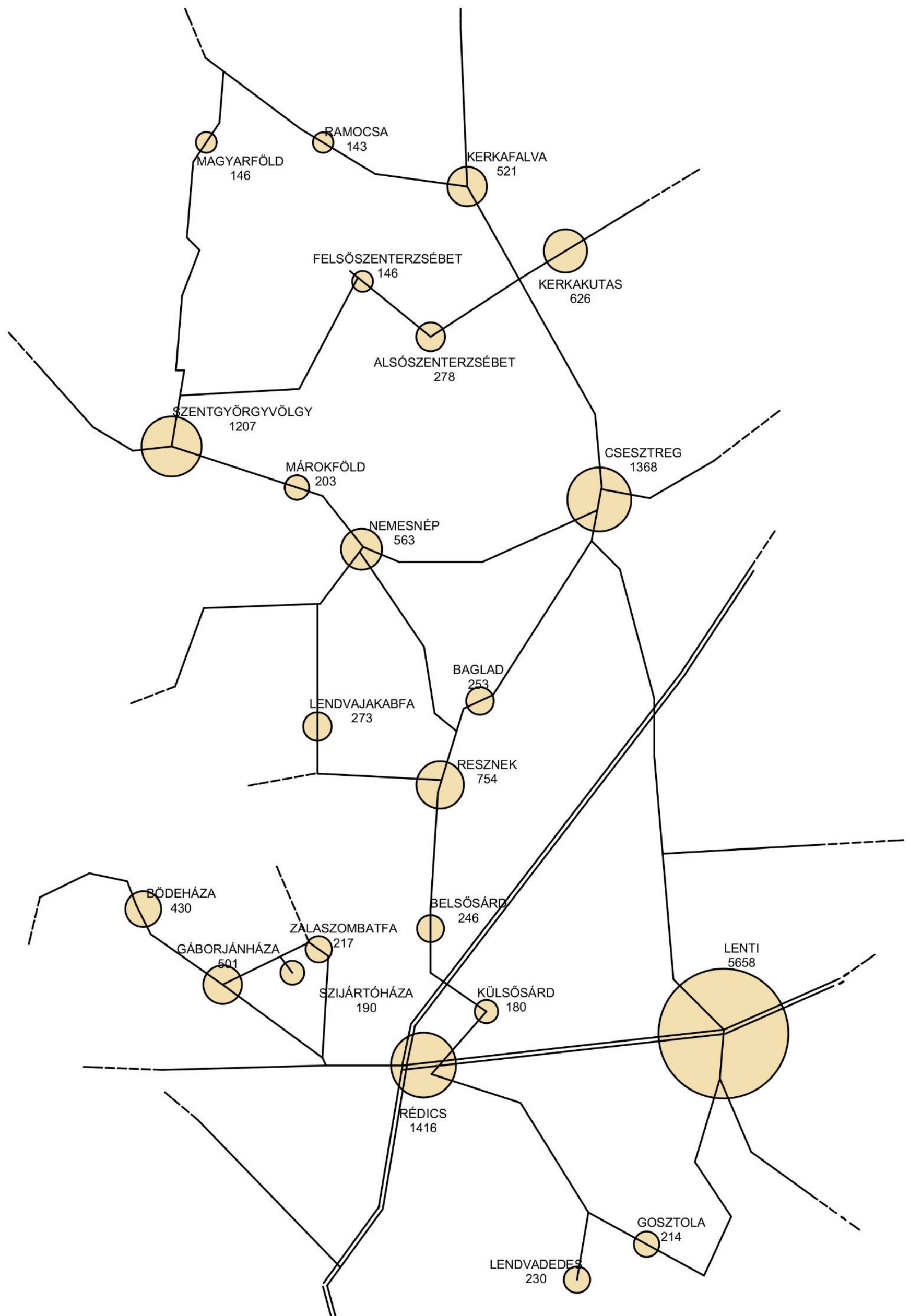
Települések népessége 1880

(Forrás: szerző saját ábrája a 6. és 12. számú források alapján)

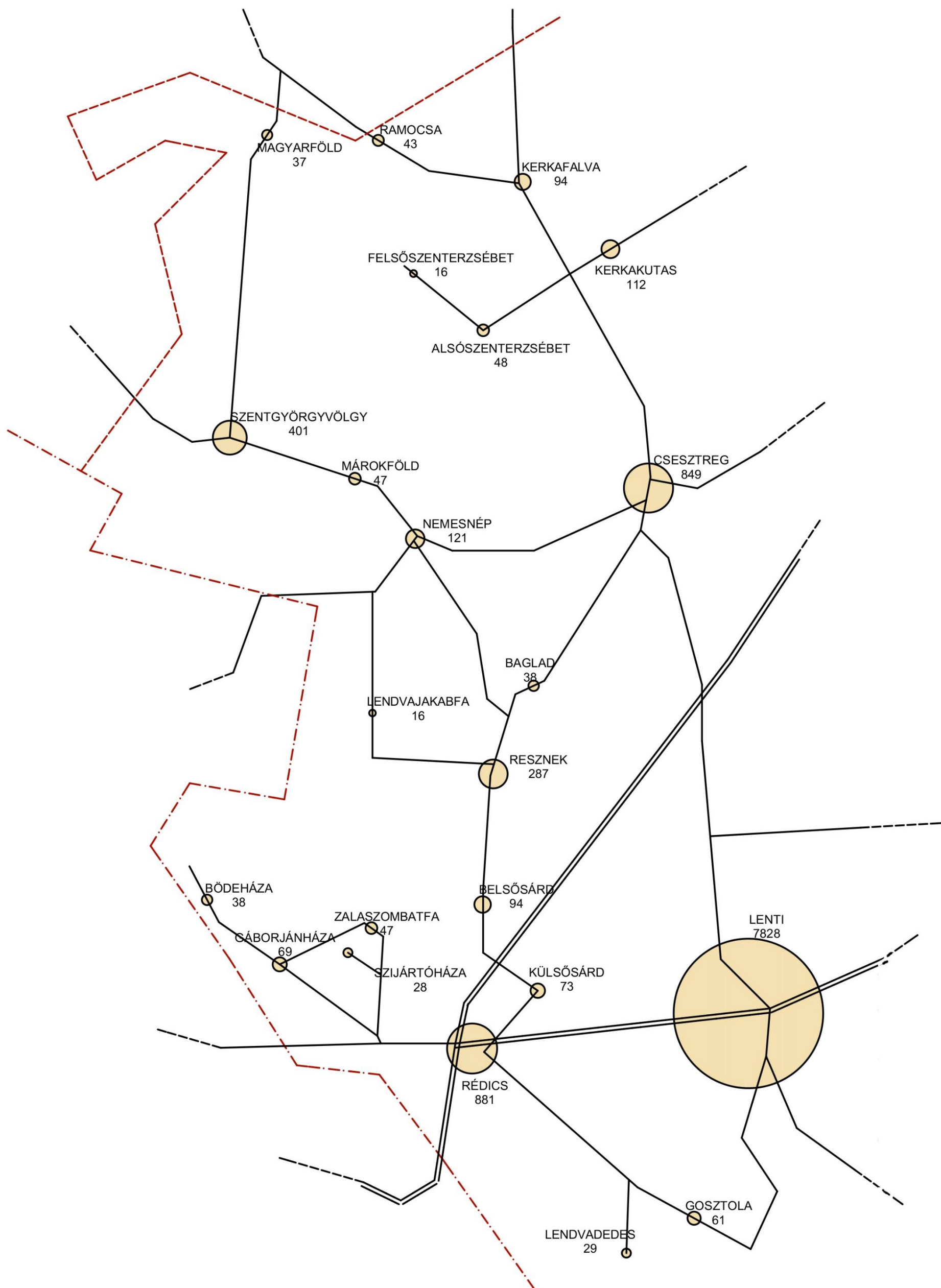
Települések népessége 1941

(Forrás: szerző saját ábrája a 6. és 12. számú források alapján)

Települések népessége 2015

(Forrás: szerző saját ábrája a 12. és 16. számú forrás alapján)

A terület népességi adatai

(Forrás: 3., 10. és 12. számú forrás alapján)

Települések illetékes hivatal	Alsószenterzsébet	Baglad	Belsősárd	Bödeháza	Csesztreg	Felsőszenterzsébet	Gáborjánháza	Gosztola	Kerkafalva	Kerkakutas	Külsősárd	Lendvadedes	Lendvajakabfa	Lenti	Magyarföld	Márokföld	Nemesnép	Ramocsa	Resznek	Rédics	Szentgyörgyvölgy	Szijártóháza	Zalaszombatfa	
terület (km2)	Csesztreg	Rédics	Rédics	Rédics	Csesztreg	Csesztreg	Rédics	Rédics	Csesztreg	Csesztreg	Rédics	Rédics	Rédics	Lenti	Csesztreg	Csesztreg	Csesztreg	Csesztreg	Rédics	Rédics	Csesztreg	Rédics	Rédics	
népesség 2013.január	9,63	4,86	9,79	6,67	23	8,24	5,07	6,98	18,5	20,07	1,52	4,02	6,17	73,8	8,89	7,44	9,72	2,73	18,41	25,32	29,58	3,78	5,89	
1.	57	50	97	43	860	17	71	54	100	126	69	25	19	7961	29	43	118	31	279	916	427	28	45	11465
1870	300	192	164	308	937	205	244	135	612	509	135	128	339	2498	100	281	455	87	699	942	1113	136	193	10712
1880	334	217	180	347	1103	225	388	140	630	590	149	127	319	2743	140	272	481	99	787	979	1160	156	232	11798
1890	362	261	213	438	1198	224	438	144	754	625	165	143	360	3366	151	293	529	122	920	1208	1200	192	258	13564
1900	384	281	214	403	1251	250	456	147	694	666	159	166	341	3784	159	288	542	134	890	1470	1280	183	240	14382
1910	351	290	227	420	1385	210	466	157	688	689	168	168	363	4149	156	290	569	149	873	1583	1206	190	259	15006
1920	324	269	260	422	1451	194	465	193	687	652	182	182	326	4694	149	250	553	150	846	1463	1147	193	259	15311
1930	329	271	244	435	1390	168	478	215	691	681	183	209	295	5408	160	230	499	152	799	1429	1217	192	246	15921
1941	278	253	246	430	1368	146	501	214	521	626	180	230	273	5658	146	203	563	143	754	1416	1207	190	217	15763
1949	257	260	225	374	1319	129	495	236	487	590	165	231	272	5831	140	208	570	150	763	1564	1263	176	223	15928
1960	230	198	209	349	1227	93	385	193	410	501	171	217	225	6279	121	173	458	131	652	1390	1046	166	184	15008
1970	191	177	175	267	1082	57	298	124	309	384	135	128	151	6713	79	140	352	104	552	1162	869	124	167	13740
1980	148	123	155	194	1070	38	202	39	207	296	119	87	110	8132	54	112	254	57	463	1088	701	96	127	13872
1990	112	100	132	111	972	22	154	19	172	214	102	58	70	8779	51	87	174	39	386	1003	530	66	87	13440
2001	87	62	114	82	856	19	79	19	139	151	103	38	32	8495	42	59	144	38	349	1009	477	48	60	12502
2011	56	48	95	45	851	16	65	42	106	122	67	29	22	7940	33	43	116	35	286	939	399	30	43	11428
2015	48	38	94	38	849	16	69	61	94	112	73	29	16	7828	37	47	121	43	287	881	401	28	47	11257
első említés	1334	1773	1389	1389	1275		1389	1237	XII.sz	1322	1255	1291	1345		1469	1345	X-XII.sz	1378	1282	1236	1326	1322	1335	
harangláb		x			x	x					x	x				x	x					x		
kódisállásos ház	x	x		x					x				x			x	x	x		x	x	x		x

This satellite map depicts a rural landscape in Hungary, characterized by a dense grid of agricultural fields in various shades of green and brown. The Danube River (Duna) is visible as a winding waterway through the region. Several small towns and villages are labeled, including Kiskunfélegyháza, Kiskőrös, and Kiskunmágy. The map also shows the borders of Hungary and Slovenia, and the location of the Danube Delta. The map is oriented with North at the top.

Terület táji környezete (Forrás: szerző saját képei)

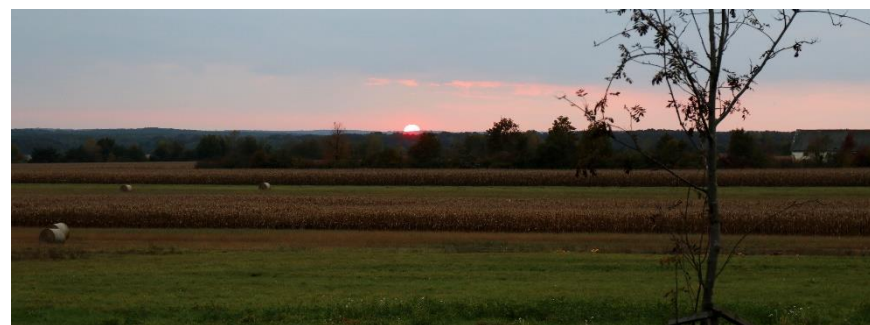
Lendvadedesi tó

Kerka, Kerkaújfalu mellett

Gosztolai szőlő

Naplemente Alsószenterzsébet mellett

Hagyományos lakóházak (Forrás: szerző saját képei)

Gáborjánháza

Nemesnép

Kerkafalva

Resznek

Korai kódisállásos házak (Forrás: szerző saját képei)

Rédics

Nemesnép

Rédics

Felsőszenterzsébet

Felújított kódisállásos házak (Forrás: szerző saját képei)

Kerkafalva

Szijártóháza

Kerkafalva

Zalaszombatfa

Utcával párhuzamos beépítés (Forrás: szerző saját képei)

Csesztreg (Kerkaújfalu)

Gáborjánháza

Lendvajakabfa

Rédics

Pajták, gazdasági épületek (Forrás: szerző saját képei)

Gosztola

Resznek

Lendvadedes

Resznek

Templomok (Forrás: szerző saját képei)

Gosztola

Csesztreg és Kerkafalva

Zalasombatfa

Szentgyörgyvölgy

Haranglábak (Forrás: szerző saját képei)

Nemesnép

Márokföld

Szijártóháza

Alsószenterzsébet